

Research Paper

Explaining the Strategies to Prevent Collusion in Iran's Government Transactions with an Emphasis on Good Governance

Syed Nuruddin Behrozi Nik¹, Mohammad Hassan Mirzamohammadi^{*2}, Mehdi Sobhaninejad³

1. PhD in Philosophy of Education, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran.
2. Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran
3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran an

ARTICLE INFO

Abstract

PP: 747-770

Use your device to scan and read
the article online

Keywords: *Document 2030, Document Of the fundamental transformation of education, Axiology, sexual education, educational principles, educational methods*

The purpose of this research is to Clarifying and criticize the fundamentals of the cognitive axiology of the 2030 document from the perspective of the document of fundamental transformation of education in order to deduce its implications in the principles and methods of sex education. In order to achieve this goal, several research questions were formulated and to answer these questions, conceptual analysis and interpretation, critical and inferential methods were used. Research findings on the foundations of the cognitive axiology of the 2030 document, humanism; the freedom; equality; the objectivity of nature; Dignity, relativism and free art. In the cognitive axiology foundations of the fundamental transformation document, Islamism; freedom; justice; instrumentalization of nature; Dignity, absolutism and excellence of art and beauty. In the context of the principles of sex education for Document 2030, the necessity of sex education; sexual diversity; gender equality; Adaptation of sexuality to nature; Preserving the value of education, sexual cultural pluralism and facilitating the development of emotions and feelings. And for the document of fundamental transformation, sexual relations in the form of Canonical; the necessity of chastity; Gender appropriateness; Adaptation of sexuality to nature; Preserving the value of a teacher, understanding the hierarchy of values, and the balance of emotion and imagination. In the field of sexual education methods, promotion of sexual information; Suitability of content to the extent of understanding; strengthening faith; strengthening chastity; As much duty as possible; attention to gender differences; revision of assignments; phasing assignments; Forgiveness and forgiveness; omissions; grounding; assimilation; promoting artistic learning; Cultivating creativity and problem solving. As a result, although the two documents are in conflict with each other in terms of cognitive axiology, they have commonalities in some principles and methods.

Citation: Behrozi Nik, S. N., Mirzamohammadi, M. H. and Sobhaninejad, M. (2024). Explanation and criticism of the value-cognitive foundations of the 2030 Agenda from the perspective of a fundamental transformation document for education in line with regional assessment and sustainable development. *Geography (Regional Planning)*, 13(53), 747-770

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.224474.2401

Extended Abstract

Introduction

After its initial draft was approved by the Cultural Revolution Council, its formulation within the twenty-year vision of the Islamic Republic of Iran became the focus of the agenda of the Supreme Council for the Cultural Revolution. Finally, through expert and research meetings and roundtables with the cooperation and participation of a large number of theological and academic experts, experienced education and training managers and experts, and other relevant agencies, in line with upstream documents, including the twenty-year vision of the Islamic Republic of Iran, this document was compiled and then approved by this council (Cultural Revolution Council, 1390b: 9). And the 2030 document, the Sustainable Development Goals, with the official title "Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development," are a set of goals that relate to the future. They believe that we should all move forward to implement this agenda, taking into account national capacities and realities and levels of development in our countries, and respecting national, regional and global policies and priorities (UNESCO, 2015). Both the Action Plan developed to achieve the fourth goal of the 2030 Agenda for Sustainable Development and the "National Education Document 2030 of the Islamic Republic of Iran" emphasize in several cases the necessity of expanding comprehensive sexuality education (UNESCO, 2015). Of course, in this document, in explaining comprehensive sexuality education, the term family planning is mentioned, which may be to soften this issue in the domestic space. Although this term has its own specific definition in international literature and UNESCO documents.

Methodology

This research is a kind of philosophical and qualitative study, and it uses the method of conceptual interpretation and analysis, criticism,

and also the inferential method. Initially, an attempt was made to explore and re-examine the value bases and concepts related to them in the 2030 document and its equivalent documents, as well as the value bases of the Fundamental Transformation Document, using the method of conceptual interpretation and analysis. Finally, the concepts related to the value bases of the 2030 document have been criticized from the perspective of the Fundamental Transformation Document of Education, and finally, the principles and methods of sex education have been extracted using the inferential method.

Results and Conclusion

In the final analysis, it can be said that in general, in the value bases, there is a kind of contrast between the 2030 Document and its equivalent documents, the Fundamental Transformation Document and its equivalent documents, although they have some commonalities in principles and methods. This is because the worldview that governs the 2030 Document and other international documents is a kind of humanism, and this same centrality of man overshadows other foundations, principles, and methods, while the worldview of the Fundamental Transformation Document and other domestic educational documents is Islamism, and consequently God is the center of such documents, in a way that the educational origin and destination of such documents is proximity to the Supreme Being. In this regard, another basis is freedom, which in international documents, especially the human rights type, is one of the most important duties of governments. However, in domestic educational documents, freedom is embedded in the human being in a form of formation, which is itself a prelude to human freedom and will. In addition, in these documents, humans have the possibility of reaching a higher level than this, namely, reaching true freedom or freedom (closeness to good and distance from evil).

References

- The Holy Quran. (2005). Translation and explanation of selected verses: Mohammad Faghihi Rezaei. Tehran. Mihrab Qalam Publications.
- Ayatollah Khamenei, Seyyed Ali. (2017). Statements of the Supreme Leader to University

Professors and Cultural Professionals, website. <https://farsi.khamenei.ir>

- Plato (1975), *Laws*, translated by Mohammad Hassan Lotfi, Tehran: Safi Alishah Press.
- A'la'i, Masoumeh. (2005). *Sexual Education*. Ganjineh Magazine, 51, 23-47. www.Hawzah.net

- Bagheri, Khosrow. (2009). An Introduction to the Philosophy of Education of the Islamic Republic of Iran. Volume 1. Tehran: Scientific and Cultural Publications.
- Bagheri, Khosrow (2009). An Introduction to the Philosophy of Education of the Islamic Republic of Iran. Volume 2. Tehran: Scientific and Cultural Publications.
- Ja'fari, Mohammad Taqi. (2010). Reasonable Life. Tehran: Allameh Jafari Works Compilation and Publishing Institute.
- Hakimzadeh, Rezvan (2008), A Study of the Philosophical Foundations of the Global Education Program and Its Comparison with the Philosophical Foundations of the Education System of the Islamic Republic of Iran, Quarterly Journal of New Educational Thoughts, Volume 4, Issue 3, pp. 79-104.
- Davoodi, Mohammad and Beheshti, Mohammad and Beheshti, Saeed. (2010). An Introduction to the Philosophies of Education in Islamic Civilization. Qom. Seminary and University Research Institute.
- Ramezani, Hossein. (2010). Sustainable Development: A Critique and Review of the 2030 Agenda. Tehran Center for Young Thought.
- United Nations. (2004). United Nations: Millennium Declaration. Tehran: United Nations Information Center in Tehran.
- United Nations. (2015). The Charter of the United Nations and the Statute of the International Court of Justice. Translated by Mohammad Ali Taleghani and Houshang Zandi. Tehran: United Nations Information Centre.
- United Nations. (2016). Transforming our world, the 2030 Agenda for Sustainable Development. Translated by Mehrnaz Pirooznik. Tehran: United Nations Information Centre.
- United Nations. (2018). Universal Declaration of Human Rights. Tehran: United Nations Information Centre.
- United Nations. (1993). Vienna Declaration and the World Conference on Human Rights. U.N.Doc. A/CONF.157/23 (1993); 32 I.L.M. 1661
- United Nations. (2012). World Summit on Sustainable Development (Rio + 20). <https://kenya.mfa.gov.ir/portal/GeneralCategoryServices/13677>
- Human Rights Headquarters of the Islamic Republic of Iran. (1980). Islamic Declaration of Human Rights (adopted in Cairo 1990). <https://humanrights.eadl.ir/news>
- Cultural Revolution Council (1390 a), Theoretical Foundations of the Fundamental Transformation of Education Document.
- Cultural Revolution Council (1390 b), Fundamental Transformation of Education Document.
- Cultural Revolution Council. (1389). Comprehensive Scientific Map of the Country Document.
- Cultural Revolution Council. (1383). Charter of Rights and Responsibilities of Women in the System of the Islamic Republic of Iran. https://rc.majlis.ir/fa/law/print_version/101171
- Alasvand, Fariba. (1396). Perspectives on Formal Education in Iran Focusing on the Criticism of the Educational Document. Twenty-seventh Scientific Research Meeting, 3563906magiran.com/n.
- Farabi, Abu Nasr Mohammad. (1379). Notes. Translation: Jafar Al Yasin, Tehran: Hekmat.
- Coombs. Gerald R. and Daniels. Le Roy B (2017), Philosophical Research: Conceptual Analysis, translation, Khosrow Bagheri, in Methodology of Curriculum Studies, Edmund C. Short, translated by Mohammad Mehrmohammadi et al., Tehran: Samt and Research Institute for Education Studies.
- UNESCO-Iran National Commission (2016), National Framework for Action for Education 2030 of the Islamic Republic of Iran.
- Gotak, Gerald. L. (2010). Philosophical Schools and Educational Thoughts. Translated by Mohammad Jafar Pakserasht, Tehran: Samt.
- Motahari, Morteza. (2018). Collection of Works. Volume 2.. Qom: Sadra Publications.
- Naqibzadeh, Mir Abdolhossein (2010), A Look at the Philosophy of Education, Tehran: Tahori.
- Ministry of Education. (2012). National Curriculum of the Islamic Republic of Iran.
- UNESCO. (2016). Towards Quality, Equitable and Inclusive Lifelong Learning and Education; (National Education Document of the Islamic Republic of Iran). Tehran: United Nations Information Center.
- Frankena, William K. (1967). "Value and Valuation" in The Encyclopedia of Philosophy, ed. Paul Edwards, V. 8, p. 229.
- Truman, Harry. (1949). Text of the Speech in Department of State Bulletin, January 30, p. 123.
- UNESCO. (2015). "Incheon Declaration Education 2030." <http://www.en.unesco.org/education-forum-2015/Incheon-declaration>
- UNESCO. (2009). International Guidelines on Sexuality Education: An Evidence Informed Approach to Effective Sex, Relationships and HIV/STI Education.
- UNESCO (2019). Facing the facts: the case for comprehensive sexuality education,

<http://repositorio.minedu.gob.pe/handle/MINEDU/6618>. 1-15.

- UNESCO. (2004). Guidelines for Comprehensive Sexuality Education.

<https://npin.cdc.gov/publication/guidelines-comprehensive-sexuality-education-3rd-edition>.

- UNESCO. (2010). IPPF Framework for Comprehensive Sexuality Education (CSE).

https://www.ippf.org/sites/default/files/ippf_framework_for_comprehensive_sexuality_education.

-UNESCO. (2006). Road Map for Arts Education: The World Conference on Arts Education: Building Creative Capacities for the 21st Century Lisbon, 6-9 March.

- United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

<http://www.un.org/ga/search/viewdoc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E>.

مقاله پژوهشی

تبیین و نقد مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ از منظر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در راستای ارزیابی منطقه ای و توسعه پایدار

سیدنورالدین بهروزی نیک - دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

محمدحسن میرزامحمدی* - استاد گروه علوم تربیتی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

مهدی سبحانی نژاد - دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف پژوهش حاضر تبیین و نقد مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ از منظر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به منظور استنتاج دلالت های آن در اصول و روش های تربیت جنسی می باشد. برای دستیابی به این هدف چند سوال پژوهشی تدوین شد و برای پاسخگویی به این سوالات از روش های تفسیر مفهومی، نقد و استنتاجی استفاده شده است. یافته ها عبارتند از: مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰: انسانگرایی؛ آزادی؛ برابری؛ هدف انگاری طبیعت؛ کرامت و نسبی گرایی. و مبانی ارزش شناختی سند تحول: اسلام گرایی؛ آزادی؛ عدالت؛ ابزارانگاری طبیعت؛ کرامت و مطلق گرایی. و اصول تربیت جنسی سند ۲۰۳۰: ضرورت تربیت جنسی؛ تنوع طلبی جنسی؛ تساوی جنسیتی؛ انطباق امر جنسی با طبیعت؛ حفظ ارزشمندی متربی و کثرت گرایی فرهنگی جنسی می باشند. و اصول تربیت جنسی سند تحول بنیادین: روابط جنسی در قالب شرع؛ ضرورت عفت؛ تناسب جنسیتی؛ انطباق امر جنسی با طبیعت؛ حفظ ارزشمندی متربی و درک سلسله مراتبی ارزش ها. و روش های متناظر با این اصول: ارتقاء معلومات جنسی؛ تناسب مطالب به قدر فهم؛ تقویت ایمان؛ تقویت عفت؛ تکلیف به قدر وسع؛ توجه به تفاوت های جنسیتی؛ تجدید نظر در تکالیف؛ مرحله ای کردن تکالیف؛ عفو و گذشت؛ تغافل؛ زمینه سازی و اسوه سازی می باشند. نتیجتاً اینکه هر چند که دو سند از نظر مبانی ارزش شناختی باهم در تباین و تعارض هستند اما در برخی اصول و روش ها اشتراکاتی باهم دارند.</p>	<p>شماره صفحات: ۷۷۰-۷۴۷</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه های کلیدی: سند ۲۰۳۰، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ارزش شناسی، تربیت جنسی، اصول تربیتی، روش های تربیتی</p>

استناد: بهروزی نیک، سیدنورالدین، میرزامحمدی، محمدحسن و سبحانی نژاد، مهدی. (۱۴۰۲). تبیین و نقد مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ از منظر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در راستای ارزیابی منطقه ای و توسعه پایدار. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۱۳(۵۳)، ۷۴۷-۷۷۰

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.224474.2401

مقدمه

در تاریخ اندیشه دینی و فلسفی همواره تعلیم و تربیت از مسائل محوری بوده، به نوعی که دین مبین اسلام در مورد اهمیت تربیت در قرآن کریم (۱۳۸۴: ۲۰) بیان می‌دارند که «پیامبران برای تزکیه و تعلیم بشر برانگیخته شده‌اند که آیات خدا و کتاب و حکمت را به آنان تعلیم دهند»^۱. همچنین در نگاه فلاسفه شهیری همچون افلاطون در همه کشور مقامی بالاتر از مقام تربیت نیست (افلاطون، ۱۳۵۴: ۷۶۶). و یا ارسطو بی‌اعتنایی به تربیت را به ضرر سازمان جامعه می‌دانست (نقیب زاده، ۱۳۸۸: ۴۰). از طرفی تعلیم و تربیت دارای فلسفه‌ای است، به طوری که فلسفه تعلیم و تربیت که خود چارچوبی نظری است، نقشی اساسی در حوزه عملی تعلیم و تربیت به عهده دارد. این نقش متضمن هدایت و بازاندیشی نسبت به اموری است که در حوزه عملی تعلیم و تربیت می‌گذارد. از این حیث، فلسفه تعلیم و تربیت، چون سنگ ترازویی است که وزن فعالیت‌های عملی تعلیم و تربیت را نشان می‌دهد و همچون معیاری عمل می‌کند که میزان افزودن و کاستن بر این فعالیت‌ها را مشخص می‌کند (باقری، ۱۳۸۹: ۵). بر همین اساس می‌توان حوزه نظری و فلسفی تعلیم و تربیت را شامل اسنادی دانست که برای حوزه عملی آن تدوین می‌شوند، که دو فقره از این اسناد یکی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و دیگری سند ۲۰۳۰ است.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پس از اینکه طرح اولیه آن در شورای انقلاب فرهنگی مصوب شد، تدوین آن در افق چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران محور دستور کار شورای عالی انقلاب فرهنگی واقع شد و در نهایت با جلسات و میزگردهای کارشناسی و پژوهشی با همکاری و مشارکت تعداد کثیری از صاحب نظران حوزوی و دانشگاهی و مدیران و کارشناسان مجرب آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های ذیربط، در راستای اسناد بالادستی، من جمله سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، این سند تدوین و پس از آن به تصویب این شورا رسانده شد (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰: ۹). و سند ۲۰۳۰، اهداف توسعه پایدار با عنوان رسمی «دگرگون ساختن جهان ما: دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار»^۲ مجموعه‌ای از اهداف هستند که به آینده مربوط می‌شوند. آنها معتقدند که همه ما باید برای اجرای این دستورکار با توجه به ظرفیت‌ها و واقعیت‌های ملی و سطوح توسعه در کشورهای خود و احترام به سیاست‌ها و اولویت‌های ملی، منطقه‌ای و جهانی پیش رویم (یونسکو، ۲۰۱۵). هم برنامه عملی که برای تحقق هدف چهارم دستور کار توسعه پایدار ۲۰۳۰ تدوین شده و همچنین «سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران» در موارد متعددی تأکید آنها بر ضرورت گسترش آموزش‌های جامع جنسی می‌باشد (یونسکو، ۲۰۱۵). البته در این سند، در توضیح آموزش‌های جامع جنسی، عبارت تنظیم خانواده آمده که شاید برای تلطیف این

۱. «كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ يُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ» (بقره، ۱۵۱).

۲. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

موضوع در فضای داخلی باشد. هر چند که این عبارت، در ادبیات بین المللی و اسناد یونسکو تعریف ویژه خود را دارد.

از طرفی ما نمی توانیم بدون نگرانی و دلمشغولی در مورد مبانی نظری که قوام و دوام عمل تربیت به آن وابسته است به تفکر بپردازیم، این قابلیت به مریبان کمک می کند تا سیاستگذاری، خط مشی و برنامه های تعلیم و تربیت را مورد نقد و بررسی قرار دهند (گوتک، ۱۳۸۹: ۱۹). زیرا که گستره تعلیم و تربیت با پرورش انسان سر و کار دارد و همه برنامه ها تغییرات خاصی را در فراگیران در جهت اهداف برنامه مد نظر دارند، به این سبب نمی توان برنامه ها را بدون آگاهی از میزان همخوانی آنها با فرهنگ جامعه ای که آن برنامه در آن به اجرا درآمده است، مورد پذیرش قرار داد. به طور کلی هدف ابتدایی برنامه های جدید تربیتی اصلاح و بهبود وضعیت تعلیم و تربیت به شمار می روند و با علم به اینکه هر برنامه درسی و آموزشی مبتنی بر مبانی نظری ویژه ای می باشد، ضروری است که مبانی نظری برنامه های تربیتی صریح و روشن بیان شوند (حکیم زاده، ۱۳۸۷: ۸۱)، این مبانی نظری و فلسفی تعلیم و تربیت شامل مبانی هستی شناختی، مبانی انسان شناختی، مبانی معرفت شناختی و مبانی ارزش شناختی می باشند (باقری، ۱۳۸۹: ۱۱). در این بین دغدغه ما در این مطالعه مبانی ارزش شناختی اینگونه اسناد می باشد.

با این تفاسیر به نظر می رسد این سند از نظر مبانی ارزش شناختی نمی تواند با مبانی ارزش شناختی سند تحول بنیادین که خود به نوعی نشأت گرفته از تعلیم و تربیت اسلامی است، همخوانی و تناسبی داشته باشد، زیرا که در مبانی ارزش شناختی، تعلیم و تربیت اسلامی به اعتقاد ابن سینا «سعادت هر موجودی به این است که به کمال خود دست یابد و آن را ادراک کند و به عبارت دیگر، سعادت هر موجودی لذت ناشی از ادراک کمال محقق شده خود اوست. از آنجا که ادراک و کمال مراتب گوناگونی دارند، سعادت نیز مراتب گوناگونی دارد. بدین ترتیب از نظر ابن سینا، خیر معادل مطلوب و کمال مساوی نبود نقص و سعادت معادل کمال و ادراک کمال است» (داودی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۹). سعادت مصداق خیر ذاتی و خداوند ذات واجب الوجود و غایت هستی به شمار می رود، زیرا همه چیز به آن منتهی می شود، پس خداوند خیر مطلق است (فارابی، ۱۳۷۹: ۴۹). و در سند تحول بنیادین اعتبار ارزش های حقیقی بر واقعیت های مربوط به عمل آدمی و نتایج آن تکیه دارد و اعتبار ارزش ها هم از طریق عقل و فطرت انسانی و هم با مراجعه به نظام معیار دینی معلوم می گردد (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰ الف: ۸۵).

از سوی دیگر سیاستگذاران نظام جمهوری اسلامی هم نسبت به این سند دید منفی دارند از جمله آیت الله خامنه ای (۱۳۹۶) معتقدند «این سند ۲۰۳۰ سازمان ملل و یونسکو و این حرف ها، این ها چیزهایی نیست که جمهوری اسلامی بتواند شانه اش را زیر بار اینها بدهد و تسلیم اینها بشود. دست هایی نشسته اند، دارند برای همه چیز کشورهای دنیا و همه ی ملت ها یک منظومه تولید می کنند؛ ... یک بخش آن هم بخش آموزش و پرورش است که همین سند ۲۰۳۰ است». همچنین اصل سند ۲۰۳۰ خلاف مصوبه مجلس شورای

اسلامی هم به شمار می‌آید، زیرا که در ماده ۶۳، بند الف برنامه ششم توسعه مصوب مجلس آمده است: «دولت مکلف است برای ایجاد تحول در نظام تعلیم و تربیت، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را به نحوی اجرا کند که کلیه اقدامات وزارت آموزش و پرورش بر اساس این سند انجام شود و اقدامی مغایر با قانون و سند صورت نگیرد» (جلالی، ۱۳۹۸: ۲۸). افزون بر آن، سند تحول بنیادین مهم‌ترین معیار نقد و ارزیابی وضع موجود جریان تربیت و چهارچوب اصلی و پیش‌نیاز هرگونه تحول اساسی در وضعیت فعلی این فرایند و زمینه ساز تحقق وضع مطلوب در همه انواع تربیت به شمار می‌آید (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰ الف). بر همین اساس ارزیابی و بررسی بنیادی و ساختاری ابعاد مختلف سند ۲۰۳۰ به ویژه مبانی ارزش‌شناختی آن، نه تنها از اهمیت بالایی برخوردار است بلکه ضروری به نظر می‌رسد.

مبانی نظری پژوهش

ارزش‌شناسی

مترادفات و ترکیبات ارزش از قبیل ارزش‌گذاری و ارزشیابی و مفهوم آن در ابتدا در اقتصاد، کاربردی وسیع و گسترده داشت. در مرحله بعد برخی از فیلسوفان از قبیل نیچه، مقوله ارزش‌شناسی را به یکی از موضوعات بنیادی و مهم برای اندیشه‌های فلسفی مطمح نظر قرار داده و آن را به معنایی بسیار وسیع مورد کاربرد قرار دادند. بطور کلی اندیشمندان و فیلسوفان از دوران یونان قدیم همیشه موضوعات و مسائل مختلفی را ذیل عناوینی که ظاهراً تمایز داشته و مستقل بودند، مانند وظیفه، خوب، زیبایی، رذیلت و درست را محور تفکرات و تأملات فلسفی خود قرار داده، اما از قرن نوزدهم به بعد با طرح گسترده و وسیع این موضوعات در علوم متفاوت و مختلف این گمان و تصور پیش آمد که گویا همه این موارد به یک خانواده تعلق دارند؛ چرا که همه این مفهوم‌ها به ارزش‌ها و «آنچه باید باشد» پرداخته‌اند، و به واقعیت‌ها و «آنچه هست»، «بوده است» یا «خواهد بود» پرداخته‌اند. (فرانکنا، ۱۹۶۷: ۲۲۹). پس می‌توان گفت مفهوم ارزش کاربردهای مختلفی دارد که از سنخ مشترک معنوی بوده و بنابراین مفهوم ارزش اقتصادی یا مفهوم ارزش اخلاقی با دیگر ارزش‌ها تباین و تعارضی ندارد. تمامی ارزش‌ها در زمینه مطلوبیت، مقایسه و سنجش اشتراک دارند و قیده‌های خاصی که به آنها زده می‌شود باعث تفاوت و تمایز آنها می‌باشد. به عنوان مثال ارزش اخلاقی و اقتصادی در این مورد با هم تفاوت دارند که مطلوبیت اخلاقی قیود و شرایط مخصوص به خود را داراست. یعنی عمل اخلاقی هنگامی متصف به ویژگی‌ها و صفات ارزشی خواهد شد که در ابتدا، مطلوبیتش انسانی بوده و نه فقط مطلوب و محبوب غریزه‌های حیوانی انسان بوده باشد؛ دوماً از روی اختیار انجام گیرد و سوماً از روی آگاهی و خرد انتخاب شوند (ادل^۱، ۱۹۵۳: ۱۲۶).

سند ۲۰۳۰

^۱ . Edel. A

سند ۲۰۳۰ خود مشتمل بر سه سند دیگر می باشد، اولین آنها که مصوب سازمان ملل در سال ۲۰۱۵ و در امتداد اهداف توسعه هزاره می باشد، شامل ۱۷ هدف اصلی، ۱۶۹ هدف فرعی و در ۶۸ صفحه تنظیم شده است و نقشه راهی جهت توسعه پایدار در پانزده سال آینده، تحت عنوان «دگرگون ساختن جهان ما: دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار» می باشد (سازمان ملل، ۲۰۱۵). سند بعدی درباره هدف چهارم سند قبلی یعنی آموزش است و تحت عنوان «بیانیه اینچوئن و چارچوب عمل برای اجرای هدف چهارم» مطرح است و شامل سه هدف کلی، هفت هدف جزئی و در ۳۴ صفحه توسط یونسکو تصویب شده است (یونسکو، ۲۰۱۵). و دیگری سند ۳۶۸ صفحه ای «چارچوب عمل ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی» می باشد که در سال ۱۳۹۵ با حضور برخی وزرا، مسئولین و نمایندگان یونسکو رونمایی شد (کمیسیون ملی یونسکو ایران، ۱۳۹۵). تدوین کنندگان این سند معتقدند که این دستور کار در اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق های بین المللی حقوق بشر، اعلامیه هزاره و سند پایانی اجلاس جهانی سران ۲۰۱۵، اعلامیه حق توسعه و همچنین نتایج همه کنفرانس ها و نشست های مهم سران سازمان ملل متحد را که پایه گذار توسعه پایدار شده اند و در شکل گیری دستورکار حاضر مؤثر بوده اند، تأیید می کنند (یونسکو، ۲۰۱۵). همچنین سند ۲۰۳۰ به نوعی ریشه در اصل چهار ترومن دارد، ترومن در سخنرانی تحلیف خود چهارمین هدف سیاست خارجی خود را به این شرح بیان کرد؛ که ما باید یک برنامه شجاعانه تازه را آغاز کنیم برای اینکه مزیت های توسعه و پیشرفت های علمی و صنعتی را برای اینکه مناطق و ملل کمتر توسعه یافته را متریقی نماییم (ترومن، ۱۹۴۹: ۱۲۳). می توان گفت مرتبط ترین و نزدیکترین مبنای نظری سند ۲۰۳۰، اعلامیه هزاره و یا اهداف توسعه هزاره^۱ می باشد. اعلامیه هزاره تعهدی جهانی است که شامل هشت هدف مشترک است که اصطلاحاً اهداف توسعه هزاره نام دارند و در سال ۲۰۰۰ در سازمان ملل بر سر آنها توافق شد. این اهداف باید تا سال ۲۰۱۵ تأمین می شدند، هشت آرمان و هدف توسعه ای بین المللی برای سال ۲۰۱۵ بود که پس از اجلاس هزاره سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۰ و در پی تصویب بیانیه هزاره سازمان ملل متحد تعیین شد (سازمان ملل، ۲۰۰۰). همچنین این سند و دستور کار در اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق های بین المللی حقوق بشر، سند پایانی اجلاس جهانی سران ۲۰۱۵، اعلامیه حق توسعه و همچنین نتایج همه کنفرانس ها و نشست های مهم سران سازمان ملل متحد را که پایه گذار توسعه پایدار شده اند و در شکل گیری دستورکار حاضر مؤثر بوده اند، ریشه دارد.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پس از اینکه در شورای انقلاب فرهنگی مصوب شد، تدوین آن در افق چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران محور دستور کار شورای عالی انقلاب فرهنگی واقع شد و در نهایت با جلسات و میزگردهای کارشناسی و پژوهشی با همکاری و مشارکت تعداد کثیری از صاحب نظران

^۱. Millennium Development Goals

حوزوی و دانشگاهی و مدیران و کارشناسان مجرب آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های ذیربط، در راستای اسناد بالادستی، من جمله سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، این سند تدوین و پس از آن به تصویب این شورا رسانده شد (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰: ب: ۹). با این وجود با درک عمیق و کارشناسانه از این نیاز اساسی آموزش و پرورش و در پاسخ به ندای رهبر معظم انقلاب اسلامی در راستای تحقق سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی در دی ماه هزار و سیصد و هشتاد و هشت، خوشبختانه سند تحول بنیادین با عنوان «سند ملی آموزش و پرورش» ایران، در دستور کار شورای عالی آموزش و پرورش قرار گرفت. در تدوین این طرح بزرگ، سترگ و کم‌نظیر بیش از ششصد نفر از متخصصان، صاحب‌نظران و کارشناسان آموزش و پرورش، حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها مشارکت جدی داشته‌اند، تا پس از چند سال فعالیت روشمند و تلاش خستگی‌ناپذیر، در سایه مساعدت و معاضدت خبرگان تعلیم و تربیت، بسته مطالعاتی تدوین و به مراجع قانون‌گذار تقدیم شود. این بسته تحول‌آفرین «سند ملی آموزش و پرورش» حاوی مبانی نظری تحول بنیادین و نیز سند تحول راهبردی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی می‌باشد، که با الهام از آموزه‌های وحیانی و معارف بلند مکتب اسلام و تعالیم حیات بخش اهل‌البیت علیهم‌السلام، ضمن وفاداری به اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری به تدوین رسیده است (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰: الف: ۱۵).

تربیت جنسی

تربیت جنسی به طور کلی ذیل سیستم تعلیم و تربیت قابل تعریف است و دین مبین اسلام هم به این گونه تربیت توجه جدی نشان داده است. این نوع تربیت یاددهی موضوعات جنسی به متربیان در حد توانایی فهم و درک آنها می‌باشد، به شکلی که مسبب انحراف جنسی متربیان نشود. متربیان باید این را یاد بگیرند که با همجنس یا غیرهمجنس خود چگونه ارتباط برقرار کنند. مع‌الاسف در جامعه کنونی ما منابع نادرست زیادی جهت پاسخدهی به نیازهای جنسی متربیان وجود دارد. بنابراین اولیاء و خانواده‌ها باید فرزندان خویش را به روش صحیحی مورد تربیت قرار دهند تا از انحراف جنسی مبری باشند. از منظرگاه دینی و علمی کودک به جز در حالت‌های غیرمعمول و یا استثنایی هیچ‌گونه رفتار یا عمل جنسی ندارد (صادقی، ۱۳۹۸: ۳۸). اخلاق مربوط به جنسیت و جنس، بخشی از اخلاق به معنای کلی می‌باشد که آن عده از عادت‌ها و ملکات و روش‌های انسانی است که با گزینه جنسی بستگی مستقیم داشته است را شامل می‌شود (مطهری، ۱۳۷۷: ۶۲۳).

صورت‌های گوناگونی تعاریف از تربیت جنسی وجود دارد. برخی بر این باورند منتقل کردن مسائل و اطلاعات جنسی همان تربیت جنسی می‌باشد. به همین دلیل مربیان و اولیاء بایستی در زمینه تربیت جنسی معلوماتی داشته باشند و این دانسته‌ها را به متربیان انتقال دهند. فرد بهره‌مند از تربیت جنسی شخصی می‌باشد که آنچه را درباره موضوعات مربوط به جنسی و جنسیت مورد نیازش است را بداند. گروهی دیگر

معتقدند که تربیت جنسی فقط مترادف با آموزش جنسی نیست، بلکه تربیت جنسی را فراهم آوردن زمینه رشد غریزه جنسی به گونه ای می دانند که همراه با استفاده لازم از این غریزه، از انحراف ها و لغزش های جنسی نیز پیش گیری شود. این تعریف از تربیت جنسی جامع تر و کامل تر از تعریف ابتدایی می باشد؛ زیرا اگر فرد را با مجموعه ای از اطلاعات در زمینه ای خاص رها کنیم، به رشد و کمال او کمکی نشده است. چه بسا همین اطلاعات جنسی، موجب رشد و بلوغ زودرس غریزه جنسی و در نتیجه انحراف او شود (اعلایی، ۱۳۸۴: ۲۷).

روش شناسی پژوهش

این پژوهش به نوعی جزء مطالعات فلسفی و کیفی است و در آن از روش تفسیر و تحلیل مفهومی، نقد و همچنین روش استنتاجی استفاده شده است. در ابتدا تلاش شده که مبانی ارزش شناختی و مفاهیم مرتبط با آن در سند ۲۰۳۰ و اسناد هم ارز آن و همچنین مبانی ارزش شناختی سند تحول بنیادین با استفاده از روش تفسیر و تحلیل مفهومی مورد کنکاش و واکاوی مجدد قرار گیرند و در نهایت مفاهیم مرتبط با مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰، از منظر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مورد نقد واقع شده است و در نهایت با استفاده از روش استنتاجی اصول و روش های تربیت جنسی استخراج شده است.

یافته های پژوهش

مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰

در تبیین مبانی و بنیادهای ارزش شناختی اسناد تربیتی بین المللی، در ابتدا ذکر دو نکته حائز اهمیت است، نکته اول اینکه در سند توسعه پایدار ۲۰۳۰ و اسناد هم ارز آن، مبانی فلسفی بطور عام و مبانی ارزش شناختی به طور خاص بصورت مصرح و آشکار تدوین نشده اند؛ برخلاف اسناد تربیتی داخلی که مبانی ارزش شناختی آنها به صورت دقیق و مشخص بیان شده اند. به عنوان نمونه، برای سند نقشه جامع علمی کشور، ده گزاره تجویزی (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۹: ۱)، و برای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، شانزده گزاره تجویزی (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰ الف: ۸۷) و همچنین برای سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، بالغ بر شصت گزاره تجویزی (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۱: ۵۷)، به عنوان مبانی ارزش شناختی تدوین شده است. بنابراین در ابتدا مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ و اسناد هم ارز آن استخراج و تدوین شده و در ادامه این مبانی تبیین و تفسیر می شوند و نکته دوم اینکه اندیشه کلی حاکم بر سند ۲۰۳۰ و سایر اسناد بین المللی در امتداد فلسفه وجودی سازمان ملل متحد و زیرمجموعه های آن، از جمله یونسکو می باشند، بنابراین مبانی ارزش شناختی آنها هم در همین راستا و زمینه قابل تبیین و تفسیر می باشند. مقوله آزادی یکی از مفاهیمی است که در اسناد بین المللی به فراوانی تکرار شده است و می توان گفت پیش شرط تحقق سایر اهداف در نظر گرفته شده است. احترام به آزادی های اساسی یکی از قواعد بنیادین حقوق بشر بین المللی است و حتی هدف از تهیه دستورکار توسعه پایدار سند ۲۰۳۰ را تقویت صلح جهانی در سایه

آزادی‌های بیشتر می‌دانند و در سایر اسناد بین‌المللی آزادی‌های اساسی، حقوق مادرزادی کلیه افراد بشر و صیانت و پاسداری از آنها نخستین وظیفه دولت‌هاست، زیرا که آزادی‌های اساسی، توسعه و احترام به حقوق بشر، به یکدیگر وابسته و در کنار هم قابل اجرا می‌باشند. برابری و عدالت مفهوم دیگری است که از این اسناد استخراج شده است. در این اسناد یکی از چالش‌های عظیم فعلی اینگونه بیان شده است که نابرابری فرصت‌ها، ثروت و قدرت در درون و در میان کشورها رو به افزایش است. در این اسناد منزلت انسان بسته به درآمدش نیست، بلکه به داشتن منزلت مساوی با دیگران در حقوق شهروندی و برخورداری از حقوق و آزادی‌های سیاسی است و جهان آرمانی تصویر شده در این اسناد، جهانی است که در آن همه از فرصت‌های برابر بهره‌مند باشند تا به واسطه آن از تمام توانشان بهره‌برند و به سعادت همگانی برسند.

یکی از مبانی ارزش‌شناختی سند ۲۰۳۰، با نگاهی خوشبینانه، همبستگی و تعامل جهانی است، که اگر با نگاهی بدبینانه به آن نگاه کنیم، می‌توان آن را به جهانی‌سازی تعبیر کرد. زیرا که «مطالعه اسناد جهانی از جمله سند آموزش ۲۰۳۰ نشان می‌دهند همواره یک کهنتری و مهتری آشکار و پنهان میان کشورهای توسعه یافته و سایر کشورها وجود دارد که بر اساس آن تعیین می‌شود چه آموزش‌هایی باید به دیگر کشورها داد تا با آنچه در کشورهای توسعه یافته به صورت هنجار درآمده است کنار بیایند» (علاسوند ۱۳۹۶: ۲۲). از طرفی در اسناد بین‌المللی در مورد اهداف سند توسعه پایدار آمده است که اینها اهدافی جهانی هستند که به تمام دنیا مربوط است و در این رابطه هیچ‌گونه تفاوتی میان کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه وجود ندارد (سازمان ملل متحد، ۱۳۹۵: ۱۳). البته با این درنگ که فشارها و هزینه‌های ناشی از چالش‌های جهانی به صورت عادلانه توزیع شوند و حتی شایسته است کسانی که از مزایای کمتری برخوردارند از آنهایی که سود بیشتری می‌برند، کمک دریافت کنند. همانطور که قبلاً ذکر شد خط فکری و اندیشه‌ای سند ۲۰۳۰، در امتداد خط فلسفی و اندیشه‌ای سازمان ملل متحد و یونسکو می‌باشد، دو هدف عمده در فلسفه وجودی سازمان ملل متحد و یونسکو، صلح در بین ملل مختلف و همچنین توسعه رفاهیات است، هر چند این دو تا حدودی به هم وابسته‌اند، چرا که توسعه رفاهیات خود زمینه‌شکل‌گیری صلح در جوامع از طریق جلوگیری از جنگ و خشونت ناشی از فقر می‌شود. بر همین اساس کشورهای مختلف تصمیم گرفتند، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (یونسکو) را تأسیس کرده و با همکاری یکدیگر در زمینه‌های آموزشی، علمی و فرهنگی به تدریج به اهداف صلح بین‌المللی و رفاه عام بشری برسند و این خود از اهداف اولیه سازمان ملل متحد است، که در منشور آن نیز آمده است.

محترم شمردن طبیعت یکی از مبناهای ارزش‌شناختی این اسناد است. بر اساس اصول و قواعد توسعه پایدار، در مدیریت کلیه منابع طبیعی، باید دور اندیشی و احتیاط نشان داده شود. و همچنین این دستورکار برای افراد و با توجه به رفاه و نیک‌بختی آن‌ها و اوضاع و احوال کره زمین تهیه شده است. در دستور کار توسعه پایدار از دیدگاهی انسانی به توسعه نگریسته می‌شود و انسان به عنوان منبع ارزش‌ها مطرح است. با توجه به اینکه

انسان گرایی به عنوان جهان بینی در سند توسعه پایدار معرفی شده است می توان گفت که اصول اخلاقی در سند توسعه پایدار بر این مبنا تعریف می شوند. و همچنین مبنای اندیشه ای اسناد بین المللی تا حدودی مبتنی بر لیبرالیسم می باشد و یکی از مبناهای لیبرالیسم انسان گرایی است، و انسانگرایی در اندیشه لیبرال به عنوان بدیلی برای خدامحوری مطرح می شود، به عبارتی برخلاف تفکر دینی که خدا محور است، در اندیشه انسانگرایی محور و مبنا انسان می باشد، و ارزش، معرفت و متافیزیک بر این اساس تعریف می شوند.

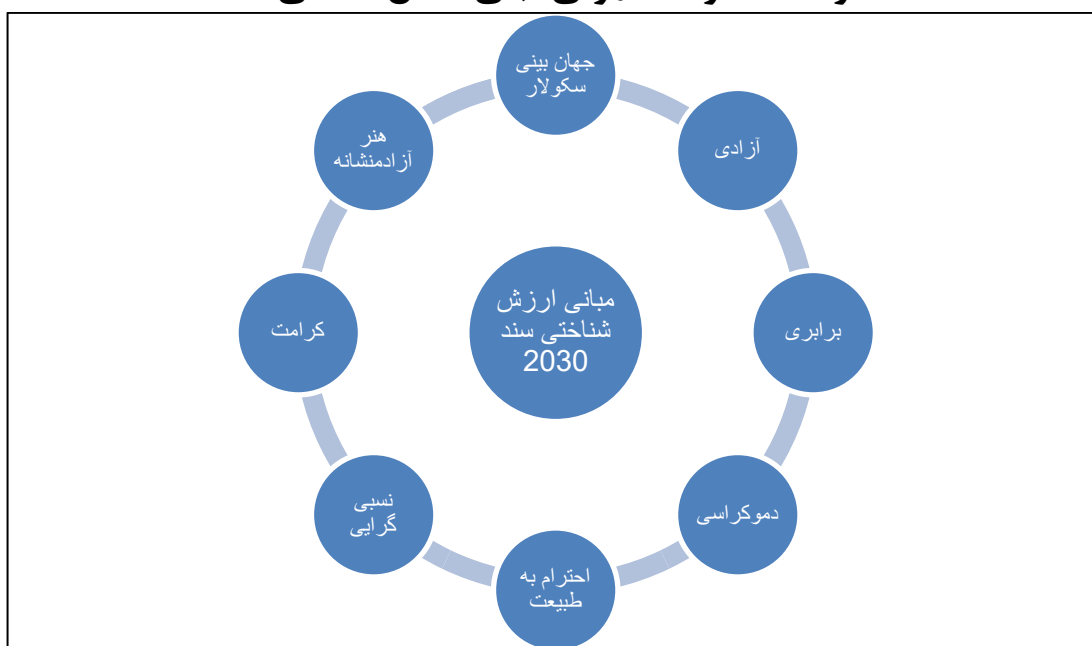
تعبیر رشد اقتصادی و صنعتی سازی حاکم بر ادبیات اسناد بین المللی، نشان دهنده آن است که این دستورکار باز نشر ادبیات متعارف توسعه اقتصادی لیبرال سرمایه داری است و به نوعی روح سکولاریسم بر این اسناد حاکم است. در سکولاریسم که یکی از ستون های اندیشه لیبرالیستی است، منبع ماوراء الطبیعی جایگاهی ندارد و تنها بشر است که هدایتگر مناسبات فرهنگی و اجتماعی خود می باشد و هر چیزی که خارج از فهم بشری باشد، بی اعتبار است، بر همین اساس با بررسی این اسناد به صورت آشکار قابل مشاهده است که محتوای علمی و اندیشه ای آنها محدود به عالم طبیعت و کره زمین است و فراتر از آن را دربر نمی گیرد. تکریم انسان مبنای ارزش شناختی دیگری برای این اسناد مطرح است زیرا که غالب اسناد بین المللی و کنفرانس های مرتبط بیانگر این است که فقر و محرومیت های شدید اجتماعی مغایر شأن و منزلت انسانی بوده و همچنین این دستورکار، بر اصول کرامت و حقوق بشر، عدالت اجتماعی، صلح، شمول اجتماعی و حفاظت و تنوع قومی، فرهنگی و زبانی و نیز بر مسئولیت مشترک و پاسخگویی استوار است.

یکی از بنیادی ترین ارزش های لیبرالیستی، فردگرایی یا اصالت فرد می باشد. با مرور هدف های دستورکار ۲۰۳۰، به روشنی می توان ملاحظه نمود که این سند در توجه به اهدافی که به کاستی های اجتماعی نظیر فقر، گرسنگی، بیماری و مرگ و میر نوزادان کودکان و مادران قحطی و... معطوف اند رهیافتی فردگرایانه و کمی دارد (رمضانی، ۱۳۹۸: ۵۷). یکی از بنیادها و مفروضات اصلی سند ۲۰۳۰ و اسناد هم ارز آن تساوی جنسیتی است. خود این گزاره نه تنها از نظر مبانی اسلامی و عقلایی مورد تأیید نیست بلکه از جانب نظریه های همسو و رادیکال من جمله فمینیست پست مدرن هم رد شده است، زیرا که «بر مبنای فمینیست پست مدرن، نه تنها زنان با مردان برابر نیستند بلکه زنان هم با هم و مردان هم با هم برابر نمی باشند» (جین، ۱۹۸۷: ۶۳۰). به رسمیت شناختن تساوی جنسیتی و توانمندسازی زنان و دختران، در تحقق همه اهداف اصلی و فرعی این دستورکار نقش مؤثری دارد.

دموکراسی یکی از مهم ترین نموده های آزادی سیاسی است، آزادی سیاسی نیز بالاترین ارزش هاست. در اسناد تربیتی بین المللی جهان آرمانی، جهانی است که در آن مردم سالاری، حاکمیت خوب، حاکمیت قانون و نقش پارلمان های ملی به رسمیت شناخته شود. محتوای اسناد بین المللی بیانگر این است که در نحوه تولید و مصرف کالا و خدمات جوامع خود، تغییرات بنیادین ایجاد کنیم. از آنجا که اندیشه توسعه ای بر اسناد بین المللی حاکم است و صنعتی شدن و تولید، پایه و اساس توسعه می باشند، همه این موارد به همراه خود

مصرف‌گرایی و مصرف‌زدگی به بار می‌آورد. استقلال طلبی ملل به عنوان یکی از مبانی ارزش‌شناختی مطرح است زیرا که هیچ‌یک از مقررات مندرج در این اسناد، ملل متحد را مجاز نمی‌دارد در اموری که ذاتاً جزء صلاحیت داخلی هر کشوری است دخالت نماید و اعضا را نیز ملزم نمی‌کند که چنین موضوعاتی را تابع مقررات این منشور قرار دهند.

نمودار ۱. نمودار مفهومی مبانی ارزش‌شناختی سند ۲۰۳۰

مبانی ارزش‌شناختی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

در تبیین مبانی ارزش‌شناختی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، آنچه که بیش از همه نمود پیدا کرده است، این است که محور ارزش‌ها در اینگونه اسناد دین و بویژه دین مبین اسلام می‌باشد. بر خلاف اسناد تربیتی بین‌المللی که جهان‌بینی حاکم بر مبانی ارزش‌شناختی آنها نوسانی بین انسان‌محوری و طبیعت‌محوری است، تعلیم و تربیت در اسناد داخلی بر مجموعه‌ای از ارزش‌ها استوار است که بر مبنای جهان‌بینی توحیدی و اسلامی بنا شده‌اند. «مهمترین مبنای ارزش‌شناختی حاکمیت جهان‌بینی توحیدی اسلام در کلیه ابعاد علم و فناوری و هدفمندی آخرت‌گرایانه علم و فناوری بیان شده» (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۹: ۱). به این معنی که تمامی اجزا و عناصر برنامه‌های درسی و تربیتی باید مبتنی بر مبانی، اصول و ارزش‌های اسلام ناب محمدی (ص) باشد و این اصل بر سایر اصول نیز حاکم می‌باشد (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۱: ۹). همچنین در این اسناد هر چند که ارزش‌ها مفاهیم و گزاره‌های اعتباری هستند که انسان در عمل وابسته به آنهاست، اما این گزاره‌ها و مفاهیم در هنگام ارزشگذاری کم‌مایه هستند، و وابسته به مفاهیم و گزاره‌های حقیقی‌تری هستند. این اعتبارات، در مقام ارزشگذاری تنها در ارتباط با واقعیات و مفاهیم حقیقی و با تکیه بر آنها قابل اعتنا و طرح‌اند و در غیر این صورت، از خود وجود مستقلی ندارند و تنها برخی از ارزش‌ها را می‌توان، با توجه به مبانی و منشأ آنها، از ارزش‌های حقیقی به شمار آورد (شورای

انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰ الف). ملاک و معیار اعتبار ارزش در مرحله نخست عقل انسانی است به این شکل که عقل آدمی این توانایی را دارد که معیار خوبی و بدی اعمال انسان را تشخیص دهد و اصطلاحاً حسن و قبح عقلی است به عبارتی هر انسانی که عقل سلیم برخوردار باشد توانایی حکم و قضاوت در مورد خوبی عدالت و بدی ظلم را داراست. در نتیجه، ارزش افعالی که ریشه در فطرت انسانی دارند و بدون هیچ قید و شرطی با هدف اصلی و مطلوب نهایی آدمی، یعنی کمال او، ارتباط دارند تغییر ناپذیرند و عقل نیز توانایی درک آن‌ها را داراست و قادر است رابطه بین فعل و نتیجه مطلوبش را کشف کند. در مواردی که عقل توانایی قضاوت و حکم را ندارد، وحی و تعالیم دین، نتیجه حکم ارزشی یا همان باید و نباید آنها را بیان می‌کند.

مسئله دیگری که در خصوص ارزش‌ها مطرح است مطلق یا نسبی بودن آنهاست که با ثبات یا تغییر پذیری ارزش‌ها نیز در ارتباط است. مطلق بودن ارزش‌ها ثبات کامل آنها را در موقعیت‌های مختلف در پی دارد، چنان‌که غیر مطلق بودن ارزش‌ها محدود بودن موقعیت‌ها و در نتیجه تغییر پذیری را به دنبال خواهد داشت. در دیدگاه اسلام با نظر به آنچه در باب ارزش‌ها گفته شد اعتقاد به مطلق بودن پاره‌ای از ارزش‌ها وجود دارد. خداوند که از حیث وجودی خیر بنیادین محسوب می‌شود، خود چون بنیاد خیر در نظر گرفته می‌شود و در ارزشمندی مطلق است به تبع آن، ایمان به خدا نیز از ارزشمندی مطلق برخوردار است و ارزش آن به هیچ وجه تحت تأثیر چیز دیگری قرار نخواهد گرفت و تعطیل یا نقض نخواهد شد. از ارزش‌های مطلق که بگذریم در حیطه ارزش‌های غیر مطلق دو نوع ارزش متفاوت در نظام ارزشی اسلام و متون اسلامی مطرح شده است، ارزش‌های مشروط و ارزش‌های متغیر. ارزش‌های مشروط محدود و مقید به حدود خاصی هستند. این ارزش‌ها در محدوده حدود خود صادقند و بیرون از آن محدوده برقرار نخواهند بود. به این معنا می‌توان این ارزش‌ها را نسبی دانست زیرا آنها نسبت به حدود خود از ارزش برخوردارند. اما نسبی بودن در اینجا با نوعی از ثبات قابل جمع است این ارزش‌ها مادام که در حدود خود قرار دارند از ثبات برخوردارند و می‌توانند در بستر زمان همچنان دوام داشته باشند، چنین نیست که این ارزش‌ها با گذشت زمان رنگ ببازند. به طور مثال راستگویی یک ارزش مطلق نیست بلکه ارزشی محدود و مقید است. چنان نیست که در هر شرایطی بدون استثنا راست گفتن ارزشمند باشد بلکه در جایی که راست گفتن موجب از میان رفتن ارزش بالاتری، چون جان انسانی بیگناه می‌شود دیگر ارزشمند نیست و برقرار نخواهد بود، با این حال راستگویی مادام که در محدوده خاص خود تغییر مطرح باشد همواره در بستر زمان ثابت خواهد بود (باقری، ۱۳۸۹ الف: ۲۱۰). به طور کلی ارزش‌ها به شکل سلسله مراتبی می‌باشند و معیار و ملاک رتبه‌ها در این سلسله مراتب نزدیکی به خداوند یا همان قرب الی الله است.

یکی از ویژگی‌های مهم حیات طیبه، توازن و اعتدال در ابعاد مختلف آن است، بر همین اساس برنامه‌های درسی و تربیتی باید به رعایت تعادل و پرهیز از افراط و تفریط و رعایت تناسب و توازن در توجه به ساحت‌های تعلیم و تربیت، هدف و محتوا و بهره‌گیری از روش‌های متفاوت در طراحی، تولید، اجرا و ارزش‌یابی

از برنامه‌ها پابند باشد (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۱: ۱۰). انسانی که زندگی او بر مبنای حیات طیبه باشد، انسان معتدلی است که علاوه بر شکوفایی فطرت الهی، به رشد همه‌جانبه همه استعدادهای طبیعی و تنظیم متعادل تمایلات و عواطف خود به دور از هرگونه افراط و تفریط دست یافته است، زیر که یکی از ویژگی‌های مهم حیات طیبه زندگی براساس اعتدال و میانه روی است.

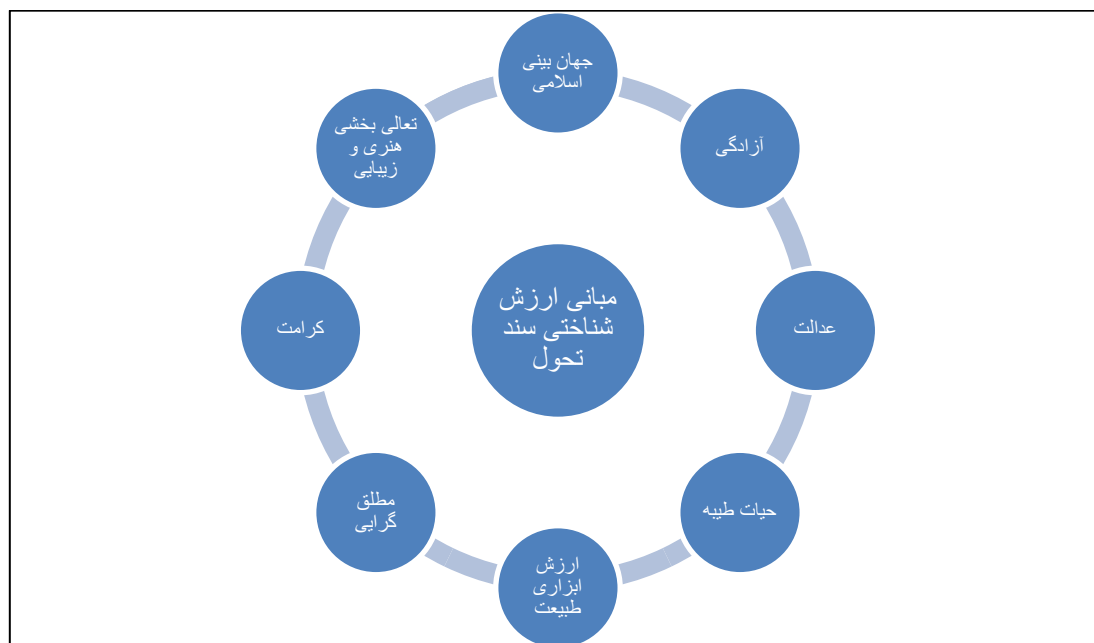
آزاداندیشی و تبادل آراء و تضارب افکار یا به تعبیری جدال احسن یکی از مبانی ارزش شناختی اسناد تربیتی است (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۹: ۱). تنها معنای آزادی، رهایی نمی‌باشد، بلکه این رهایی باید برحسب نتایجی که بر آن مترتب می‌شود و فرجامی که برای انسان فراهم می‌آورد مورد بازبینی قرار گیرد. تنها گونه‌هایی از رهایی به منزله آزادی نگریده می‌شود که موانع رشد آدمی را از میان بر می‌دارد و زمینه نیل به تصویر مطلوب از انسان را فراهم می‌آورد. در غیر این صورت صرف رهایی از هر بندی، می‌تواند به منزله تسلیم شدن به امیال زمینه‌سازت بزرگتری را فراهم آورد. به این نحو، افزوده شدن جنبه‌ای اجبابی بر جنبه سلبی آزادی بعدی اخلاقی و غایتگرایانه به آن می‌دهد (باقری، ۱۳۸۹ الف: ۲۱۵). آزادی حقیقی انسان، در رهایی از همه موانع درونی و بیرونی رشد و تعالی انسان مانند وابستگی به شهوات و تمایلات نفسانی، پذیرش انواع ستم اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی، تبعیت کورکورانه از هنجارها و سنت‌های غلط و اطاعت از حاکمیت طاغوت و حرکت به سوی عبودیت خداوند می‌باشد. به عبارتی آزادی در معنای متعالی و تجویزی آن یعنی رفع همه موانع درونی و بیرونی تکامل و تعالی انسان و حرکت آگاهانه به سوی شکوفایی فطرت الهی، رشد استعدادهای طبیعی و تجلی شخصیت انسانی، که با اختیار به معنای حقیقی آن یعنی طلب خیرات منجر می‌شود. به تعبیر علامه جعفری (۱۳۹۹: ۸۴) حیات معقول از مرحله‌ی رهایی آغاز می‌شود، از آزادی عبور می‌کند و در مرحله‌ی والای اختیار شکوفا خواهد شد.

عدالت در روابط اجتماعی، به معنای عام کلمه، در متون اسلامی چون یکی از ارزش‌های اساسی و بلکه اساسی‌ترین ارزش اجتماعی محسوب می‌شود. هر چند، عدالت چون امری ارزشی، دارای جنبه‌ی اعتباری است اما این اعتبار ثابت و پایدار است، زیرا ملایمت و تناسب اعمال عادلانه با استواری و سعادت جامعه همواره ثابت است. حضرت امیر (ع) با اشاره به نقش عدالت در استقرار حیات جمعی آن را نگاهدارنده همگان می‌داند (باقری، ۱۳۸۹ الف: ۲۱۹). احسان و گذشت، مهمترین ارزش‌های متمم عدالت هستند. قابل ذکر است که اگر عدالت در معنای بسیار عام آن یعنی قرار دادن هر چیزی در جای خود مورد نظر باشد در این صورت شامل رأفت و احسان نیز خواهد بود و نمی‌توان از این امر، چون مبنایی مستقل سخن گفت اما در معنای خاص عدالت که بر محور حق و استحقاق می‌گردد رأفت و احسان مشمول آن نخواهد بود زیرا از محور حق و استحقاق فراتر می‌رود به بیان دیگر، در حالی که عدالت بر حسابگری و دقت استوار است، رأفت و احسان بی حساب است.

هنر و زیبایی‌شناسی از نشانه‌های تعالی بخش زندگی بشری می‌باشد و فطرتاً در وجود انسان به ودیعه نهاده شده است و ارزش هنر و زیبایی‌شناسی هم وابسته به واقعیت‌های عینی است و هم به ادراک فرد وابسته می‌باشد. به غیر از دو ملاک عینیت و ذهنیت در زیبایی‌شناسی و هنر توجه به هدف و غایت نیز موضوعیت دارد چرا که اهداف هستی و غایات زندگی تعیین‌کننده زیبایی‌ها می‌باشند. در همین راستا در دیدگاه اسلام طبیعت و به ویژه زمین از یک حیث، چون مجموعه وسایل و امکاناتی برای زندگی آدمی می‌باشد، از این جهت می‌توان گفت که طبیعت ارزش ابزاری داشته و اشیاء طبیعی به منزله وسایلی در اختیار آدمی یا هماهنگ با او و زندگی می‌باشند. اما در کنار ارزش ابزاری طبیعت، دو نکته را نیز باید در نظر داشت، اول اینکه مفهوم ابزاری برخلاف آنکه گاهی حاکی از تجویز هرگونه استفاده‌ای است در اینجا حاکی از مفهومی غایت‌گرایانه و محدود است. در این مفهوم نظر بر آن است که هر ابزاری را برای مقصود یا مقصودهای معینی می‌سازند و این همان جنبه غایت‌گرایانه در ابزارهاست. به طور مثال قلم را برای نوشتن ساخته‌اند. البته از قلم برای مقاصد دیگری نیز می‌توان استفاده کرد اما این مقاصد تا جایی که مقصود اصلی را نقض نکنند و با آن قابل جمع باشند پذیرفتنی خواهند بود. گذشته از جنبه ابزاری طبیعت، نکته دوم این است که طبیعت محدود به جنبه ابزاری نمی‌باشد بلکه جنبه‌ای نمادین نیز دارد، منظور از این سخن آن نیست که جنبه نمادین در کنار جنبه ابزاری است بلکه همان جنبه ابزاری از حیث دیگر، جنبه‌ای نمادین خواهد بود. از این حیث طبیعت و پدیده‌های آن، نشانه و نمادی از اقتدار حکمت لطف و رحمت الهی می‌باشد (باقری، ۱۳۸۹ الف: ۲۱۲). طبیعت و پدیده‌های طبیعی را، افزون بر ارزش ابزاری در جهت تحقق غایت زندگی، باید با نگرش نمادین، به مثابه آیاتی از حکمت، لطف و اقتدار الهی ملاحظه نمود.

آفرینش انسان نزد خدا منزلت و جایگاه والایی دارد و علت آن بهره‌مندی آدمی از دارایی‌های عظیم وجودی همچون فطرت و عقل می‌باشد. به همین دلیل آدمی صرفاً به جهت انسان بودنش دارای منزلت و شأنیت می‌باشد، هر خصوصیت فرعی که در ماهیت آدمی دخالتی ندارد ملاکی برای تعیین کرامت نمی‌باشد (باقری، ۱۳۸۹ الف: ۲۱۳). در سند نقشه جامع علمی کشور، کرامت انسان با تکیه بر فطرتی که مبتنی بر حقیقت، عقلانیت، علم‌جویی و همچنین آزادگی وی به عنوان یکی از مهمترین مبانی ارزش شناختی ذکر شده است (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۹: ۱).

نمودار ۲. نمودار مفهومی مبانی ارزش شناختی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

جدول ۱. تقابل مبانی ارزش شناسی سند ۲۰۳۰ و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

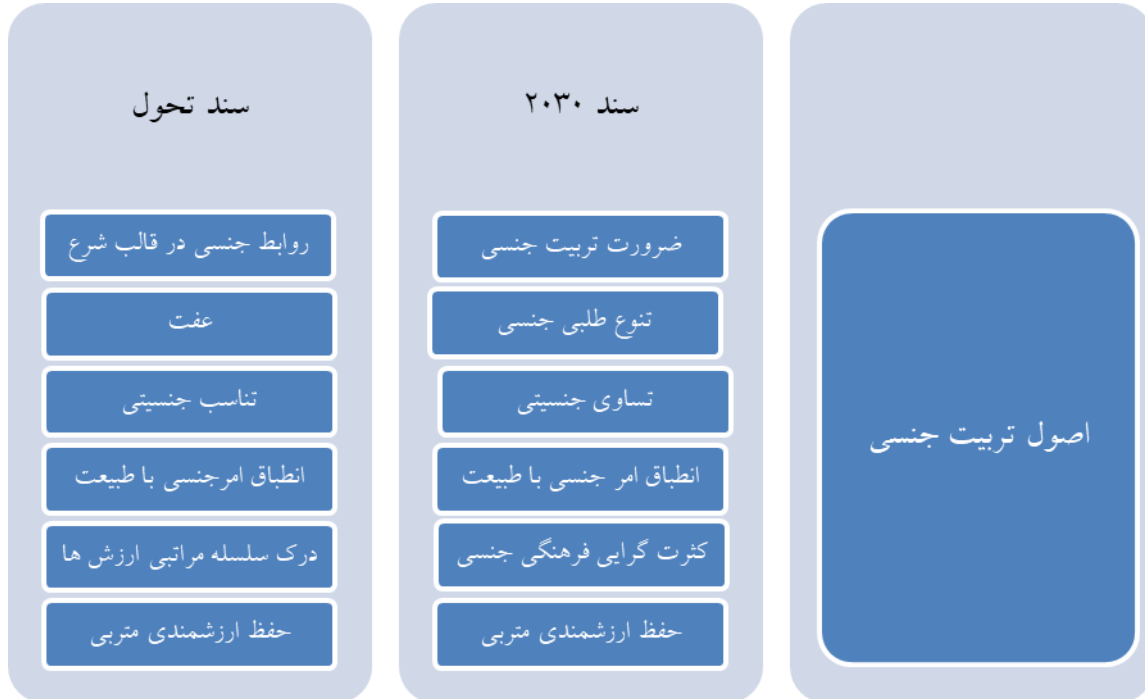
سند تحول	سند 2030	مؤلفه ها
اسلام	اومانیسم	منبع ارزش
آزادگی	آزادی	آزادی
عدالت	برابری	عدالت
ایزارانگاران	هدف انگاران	طبیعت
مطلق	نسبی	وضعیت ارزش
کرامت	کرامت	کرامت

اصول تربیت جنسی

اصول تربیت قواعدی تجویزی و کلی اند، که جهت بیان چگونگی تحقق غایت تربیت به مثابه معیار و راهنمای عمل عوامل سهیم و تأثیرگذار در جریان تربیت قرار می‌گیرند تا هر یک وظایف تربیتی خود را به نحو مطلوب انجام دهند. این اصول با نظر ترکیبی به مجموع مبانی تربیت وضع می‌گردند. به سخن دیگر، هر اصل ممکن است ناظر به مجموعه‌ای از مبانی باشد (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰ الف: ۱۸۳). توجه و التزام به اصول تربیت، به همه کارگزاران تربیتی کمک می‌کند تا تمامی مؤلفه‌های جریان تربیت را به نحو

شایسته جهت تحقق غایت تربیت سامان دهی نمایند (شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰ الف: ۴۳۱). در این مطالعه برای استنتاج اصول در زمینه امر جنسی، در ابتدا متناظر با مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ و سند تحول، اصول تربیت جنسی این اسناد استنتاج شده و سپس این اصول دو به دو متقابلاً با هم نقد و بررسی شده و در نهایت اصول تربیت جنسی حاصل از نقد استنتاج می شوند.

جدول ۲. اصول تربیت جنسی سند ۲۰۳۰ و سند تحول بنیادین

روش های تربیت جنسی

همانطور که اصول مبتنی بر مبانی می باشند، روش ها نیز متکی بر اصول می باشند. در همین ارتباط اصول تربیت جنسی حاصل از نقد مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ از منظر سند تحول عبارتند از، ضرورت تربیت جنسی؛ حیا و غیرت؛ عدالت جنسیتی؛ انطباق با طبیعت؛ اصلاح شرایط و عزت جنسیتی، که در ادامه روش های تربیت جنسی مرتبط با این اصول استنتاج می شوند.

جدول ۳. روش های تربیت جنسی حاصل از نقد مبانی ارزش شناختی سند ۲۰۳۰ از منظر سند تحول

روش‌ها

ارتقاء معلومات جنسی
تناسب مطالب به قدر فهم
تقویت ایمان
تقویت عفت
تکلیف به قدر وسع
توجه به تفاوت‌های جنسیتی
تجدیدنظر در تکالیف
مرحله‌ای کردن تکالیف
عفو و گذشت
تغافل
زمینه‌سازی
اسوه‌سازی
ارتقاء یادگیری هنری
تقویت حواس و تخیل

روش‌های تربیت جنسی

نتیجه‌گیری

در تحلیل نهایی می‌توان گفت که عموماً در مبانی ارزش‌شناختی، بین سند ۲۰۳۰ و اسناد هم‌ارز آن با سند تحول بنیادین و اسناد هم‌تراز آن، به نوعی تباین وجود دارد، هرچند در اصول و روش‌ها اشتراکاتی با هم دارند. زیرا که جهان بینی حاکم بر سند ۲۰۳۰ و سایر اسناد بین‌المللی، نوعی انسان‌گرایی و اومانیسم است، که همین محوریت انسان بر سایر مبانی، اصول و روش‌ها سایه افکنده، در صورتی که جهان بینی سند تحول بنیادین و سایر اسناد تربیتی داخلی اسلام‌گرایی است، که به تبع آن خداوند محور اینگونه اسناد می‌باشد، به نوعی که مبدأ و مقصد تربیتی چنین اسنادی، قرب و نزدیکی به باریتعالی می‌باشد. در همین راستا دیگر مبنا، آزادی است، که در اسناد بین‌المللی بویژه نوع حقوق بشری آن، این مبنا از مهمترین وظایف دولت‌هاست، اما در اسناد تربیتی داخلی، آزادی به صورت تکوینی در وجود انسان به ودیعه گذاشته شده است که خود مقدمه‌ای برای اختیار و اراده انسانی است، مضاف بر این در این اسناد، انسان امکان رسیدن به مرتبه‌ای بالاتر از این، یعنی رسیدن به آزادی حقیقی یا همان آزادگی (نزدیکی به خیر و دوری از شر) را دارا می‌باشد.

مبنای دیگر در اسناد تربیتی عدالت است، که در اسناد تربیتی بین‌المللی بیشتر معنای تساوی و برابری انسان‌ها از بهره‌مندی از آزادی و به نوعی مشابهت از آن مستفاد می‌شود. اما در اسناد تربیتی داخلی، عدالت یکی از اساسی‌ترین ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی است و معیار آن رعایت حق و حقوق افراد است که این حق و حقوق می‌تواند یکسان و برابر یا متفاوت و نابرابر باشد، بنابراین در این اسناد به جای برابری و تساوی نوعی تناسب و

هماهنگی وجود دارد. دیگر مبنا در اسناد تربیتی بین‌المللی هدف‌انگاری طبیعت است که این برگرفته از اندیشه توسعه‌ای حاکم بر سند ۲۰۳۰ است، اما در اسناد تربیتی داخلی طبیعت به عنوان ابزاری است برای رسیدن به هدف نهایی که همان قرب الی است، علاوه بر این طبیعت به عنوان نشانه و آیتی از اقتدار و لطف خداوندی است.

مبنای کرامت از دیگر مبانی اسناد تربیتی است، در اسناد تربیتی بین‌المللی با توجه به محوریت انسان در این اسناد، از دیدگاهی انسانی در مورد توسعه بهره می‌گیرند و بیشتر کرامت و ارزش بعد جسمانی انسان مورد توجه است. اما برخلاف آن، در اسناد تربیتی داخلی علاوه بر احترام و حفظ ارزشمندی بعد جسمانی انسان، ارزشمندی بعد روحانی او هم مورد توجه است. در این اسناد به تبعیت از دین اسلام که انسان‌ها همه در اصل شرافت انسانی با هم برابرند، به مقوله کرامت و ارزشمندی انسان پرداخته‌اند و اینکه همه انسان‌ها زمینه‌پاسداشت کرامت ذاتی خود و دیگران را مهیا کنند، را ضروری می‌دانند. مبنای دیگر در اسناد تربیتی بحث منبع ارزش‌ها و وضعیت آنهاست. در اسناد تربیتی بین‌المللی با توجه به محوریت انسان در اینگونه اسناد، منبع ارزش‌ها انسان است و از آنجا که ارزش‌آفریده انسان‌ها و جامعه می‌باشند بنابراین ارزش‌ها در اینگونه اسناد از جامعه‌ای به جامعه دیگر با هم فرق دارند و نوعی نسبی‌گرایی بر اینگونه اسناد حاکم است. اما در اسناد تربیتی بین‌المللی ارزش‌ها ثابت و عینی می‌باشند ولی ممکن در مصداق‌ها تغییر کنند، که معیار و ملاک این تغییرها، مصلحت واقعی انسان است، یعنی هر چیزی که باعث تقرب انسان به خداوند شود، بنابراین موقعیت محوری ارزش‌ها و نسبی‌گرایی افراطی حاکم بر آنها در اسناد بین‌المللی یکی از چالش‌های جدی است که اسناد داخلی از آن مبرا است.

در زمینه اصول تربیت جنسی، نقطه عطف اسناد تربیت داخلی منطبق بودن ارتباطات جنسی بر اساس شرع می‌باشد، که نوعی قاعده‌مندی و ضابطه‌محوری بر روابط جنسی حاکم است و از هرج و مرج جنسی جلوگیری می‌کند، البته خوی پرهیزکارانه جنسی که از این اصل مستفاد می‌شود، باعث شده که برخی از مسائل و مولفه‌های جنسی بصورت روشن برای متربی بیان نشود و همین می‌تواند یکی از چالش‌های جدی اسناد تربیتی داخلی در زمینه تربیت جنسی باشد، برخلاف این رویه در اسناد تربیتی بین‌المللی با توجه به اصل ضرورت تربیت جنسی، مسائل و جزئیات مربوط به جنسیت و ارتباطات جنسی به صورت صریح و متناسب با سن متربی بیان شده است.

در راستای اصول فوق، اسناد تربیتی بین‌المللی همواره خواهان تأمین آزادی جنسی هستند، که این مورد هم به مانند اصل قبل یک نوع رهاشدگی و هرج و مرج جنسی به بار می‌آورد ولی در اسناد تربیتی داخلی تا قبل از ازدواج مدیریت ارتباطات جنسی بر مبنای عفت پیشگی است. اصل دیگر در اسناد تربیت داخلی تناسب جنسیتی است که در مقابل آن در اسناد تربیتی بین‌المللی تساوی جنسیتی است، بر مبنای تناسب جنسیتی یعنی اینکه هر انسانی سوای جنسیتش یعنی مذکر یا مونث بودنش و متناسب با ظرفیت‌ها و استعدادش از امکانات بهره‌مند باشد ولی در اسناد بین‌المللی بدون توجه به پتانسیل‌ها و استعدادهای فرد یک نوع تساوی و به عبارتی تشابه جنسیتی حاکم است، که این خود چالش‌های خاص خودش را دارد. هر دو گروه اسناد رشد جنسی، حرکت و صیورورت انسان را بر اساس طبیعت آدمی می‌دانند ولی به نظر می‌رسد، این صیورورت و حرکت در اسناد تربیتی بین‌المللی

به نوعی متأثر از تکامل داروینستی است و شاید بتوان گفت در اسناد تربیتی داخلی این صیوروت مبتنی بر حرکت جوهری صدرایی است. همچنین هر دو گروه اسناد کرامت و بزرگ منشی متربی را محترم می‌شمارند. در زمینه آموزش معلومات جنسی یک نوعی مستوری و کلی‌گویی بر اسناد تربیتی داخلی حاکم است، اما در اسناد تربیتی بین‌المللی بدون پرده مسائل و موضوعات جنسی بحث و بررسی شده و اطلاعات و معلومات جنسی متناسب با سن متربی به او آموزش داده می‌شود. در اسناد تربیتی بین‌المللی چندان به تفاوت‌های جنسیتی توجه نمی‌شود، اما در اسناد تربیتی داخلی بر مبنای تناسب جنسیتی، محور تربیت جنسی توجه به تفاوت‌های جنسیتی است. از طرفی تقویت ایمان، تقویت عفت از جمله روش‌های تربیتی هستند که در اسناد تربیتی داخلی کاربرد دارند، ولی در اسناد بین‌المللی چندان موضوعیتی ندارند و همین موضوع منجر به نوعی بی‌بند و باری جنسی و روابط جنسی خارج از محدوده ازدواج می‌شود.

منابع

- قرآن کریم. (۱۳۸۴). ترجمه و شرح آیات منتخب: محمد فقیهی رضایی. تهران: انتشارات محراب قلم.
- آیت الله خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۶). بیانات مقام معظم رهبری در جمع اساتید دانشگاه و فرهنگیان، تارنما. <https://farsi.khamenei.ir>
- افلاطون (۱۳۵۴)، قوانین، ترجمه محمد حسن لطفی، تهران: بنگاه مطبوعاتی صفی‌علیشاه.
- اعلایی، معصومه. (۱۳۸۴). تربیت جنسی. مجله گنجینه، ۵۱، ۲۳-۴۷. www.Hawzah.net
- باقری، خسرو. (۱۳۸۹ الف). درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران. جلد اول. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- باقری، خسرو (۱۳۸۹ ب)، درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران. جلد دوم. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- جعفری، محمدتقی. (۱۳۹۹). حیات معقول. تهران: موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری.
- حکیم زاده، رضوان (۱۳۸۷)، بررسی مبانی فلسفی برنامه آموزش جهانی و مقایسه آن با مبانی فلسفی نظام تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۷۹-۱۰۴.
- داوودی، محمد و بهشتی، محمد و بهشتی، سعید. (۱۳۹۹). درآمدی بر فلسفه‌های تعلیم و تربیت در تمدن اسلامی. قم. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- رمضان‌نئی، حسین. (۱۳۹۹). توسعه پای دار: نقد و بررسی سند ۲۰۳۰. تهران: کانون اندیشه جوان.
- سازمان ملل متحد. (۱۳۸۳). ملل متحد: اعلامیه هزاره. تهران: مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد در تهران.

- سازمان ملل متحد. (۱۳۹۴). منشور ملل متحد و اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری. ترجمه محمدعلی طالقانی و هوشنگ زندی. تهران: مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد.
- سازمان ملل متحد. (۱۳۹۵). دگرگون ساختن جهان ما، دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار. ترجمه مهرناز پیروزنیک. تهران: مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد.
- سازمان ملل متحد. (۱۳۹۷). اعلامیه جهانی حقوق بشر. تهران: مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد.
- سازمان ملل متحد. (۱۹۹۳). اعلامیه وین و کنفرانس جهانی حقوق بشر. U.N.Doc. A/CONF.157/23 (1993); 32 I.L.M. 1661
- سازمان ملل متحد. (۲۰۱۲). اجلاس جهانی توسعه پایدار (ریو + ۲۰).
<https://kenya.mfa.gov.ir/portal/GeneralCategoryServices/13677>
- ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۶۹). اعلامیه حقوق بشر اسلامی (مصوب در قاهره ۱۹۹۰).
<https://humanrights.eadl.ir/news>
- شورای انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰ الف)، مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
- شورای انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰ ب)، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
- شورای انقلاب فرهنگی. (۱۳۸۹). سند نقشه جامع علمی کشور.
- شورای انقلاب فرهنگی. (۱۳۸۳). منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران.
https://rc.majlis.ir/fa/law/print_version/101171
- علاسوند، فریبا. (۱۳۹۶). دورنمای تعلیم و تربیت رسمی در ایران با محوریت نقد سند آموزشی. بیست و هفتمین نشست علمی پژوهشی، magiran.com/n3563906.
- فارابی، ابونصر محمد. (۱۳۷۹). تعلیقات. ترجمه: جعفر آل یاسین، تهران: حکمت.
- کومبز. جرالد آر و دنیلز. لو روی بی (۱۳۹۶)، پژوهش فلسفی: تحلیل مفهومی، ترجمه، خسرو باقری، در روش شناسی مطالعات برنامه درسی، ادموند سی. شورت، ترجمه محمد مهرمحمدی و همکاران، تهران: سمت و پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- کمیسیون ملی یونسکو- ایران (۱۳۹۵)، چارچوب عمل ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران.
- گوتک، جرالد. ال. (۱۳۸۹). مکاتب فلسفی و آراء تربیتی. ترجمه محمد جعفر پاک سرشت، تهران: سمت.
- مطهری، مرتضی. (۱۳۷۷). مجموعه آثار. جلد ۲. قم: انتشارات صدرا.
- نقیب زاده، میرعبدالحسین (۱۳۸۸)، نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش، تهران: طهوری.
- وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۹۱). برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران.

- یونسکو. (۱۳۹۵). به سوی آموزش و یادگیری مادام‌العمر با کیفیت، برابر و فراگیر؛ (سند ملی آموزش جمهوری اسلامی ایران). تهران: مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد.
- Frankena, William K. (1967). "Value and Valuation" in *The Encyclopedia of Philosophy*, ed. Paul Edwards, V. 8, p. 229.
 - Truman, Harry. (1949). Text of the Speech in Department of State Bulletin, January 30, p. 123.
 - UNESCO. (2015). "Incheon Declaration Education 2030." <http://www.en.unesco.org/forum-2015/Incheon-declaration>
 - UNESCO. (2009). *International Guidelines on Sexuality Education: An Evidence Informed Approach to Effective Sex, Relationships and HIV/STI Education*.
 - UNESCO. (2019). *Facing the facts: the case for comprehensive sexuality education*, <http://repositorio.minedu.gob.pe/handle/MINEDU/6618>. 1-15.
 - UNESCO. (2004). *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education*. <https://npin.cdc.gov/publication/guidelines-comprehensive-sexuality-education-3rd-edition>.
 - UNESCO. (2010). *IPPF Framework for Comprehensive Sexuality Education (CSE)*. https://www.ippf.org/sites/default/files/ippf_framework_for_comprehensive_sexuality_education.
 - UNESCO. (2006). *Road Map for Arts Education: The World Conference on Arts Education: Building Creative Capacities for the 21st Century Lisbon, 6-9 March*.
 - United Nations. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.